

Utbildningsdepartementet
Ert dnr. U2025/00401

Yttrande: betänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18)

Örebro kommun har inbjudits att lämna yttrande över betänkandet *Ett likvärdigt betygssystem* (SOU 2025:18). Nedan följer Örebro kommuns synpunkter.

Generella synpunkter

Örebro kommun välkomnar översynen av det befintliga betygssystemet med syfte att göra betygssättningen mer likvärdig nationellt. Utredningen belyser brister i hur betyg speglar elevers faktiska kunskaper och variationer mellan skolor. Örebro kommun är positiv till ambitionen – särskilt till den tiogradiga betygsskalan som kan ge mer nyanserade bedömningar – men varnar för risker med en otydlig godkändgräns. Örebro kommun stödjer förslagen i grunden, men vill betona vikten av ett genomtänkt införande och uppföljning för att säkerställa att likvärdighet verkligen uppnås.

Det föreslagna systemet är krångligt att sätta sig i och kan bli svårt för lärare och för elever att förstå. Enligt förslaget ska lärares betyg kompletteras med resultat på nationellt prov och påverka elevens meritvärde och kalibreras. Nationella slutprov kan visserligen bidra till objektivitet, men också leda till ökas stress för eleverna om de dominerar bedömningen. Örebro kommun anser att förslaget kan bidra till objektivitet, ökad likvärdighet och rättssäkerhet i betygssättningen. Meritvärdeskalibreringen kan motverka betygsinflation, men måste vara tydlig, rättvis och inte urholka lärarnas bedömningsroll. Örebro kommun ser en ökad risk att lärare och vårdnadshavare kan uppleva att de är distanserade från bedömningsprocessen. Rimlig implementeringstid och stöd från Skolverket för införande och förankring i verksamheterna är avgörande för att införandet av ett nytt betygssystem ska fungera.

Eftersom elever i årskurs 9 får ett meritvärde baserat på alla sina betyg som sedan korrigeras av resultat på nationella prov när de är rättade har alla elever, även om de inte når upp till steg 4 som är ett godtagbart resultat, möjlighet att komma in på ett gymnasieprogram. Det är positivt mot bakgrund av att forskning visar att en gymnasiebehörighet är en starkt skyddande faktor för

ungdomar och att det är betydande för en positiv utveckling att finnas i ett skolsammanhang. Om en elev söker ett program som har högre krav än vad eleven kan uppnå, utifrån de kunskaper eleven har i specifika ämnen, finns en risk att på sikt inte uppnå en gymnasieexamen. Exempelvis kan elev med låga betyg i kärnämnen och andra teoretiska ämnen men höga betyg i praktiskt-estetiska ämnen få svårt att klara ett teoretiskt program även om meritvärdet visar på god möjlighet till det. Detta ställer höga krav på att studie- och yrkesvägledare finns i tillräcklig omfattning i grundskolan för att vägleda elever i ansökan till gymnasiet.

Specifika synpunkter

Örebro kommun ser ett antal fördelar med utredningens förslag:

- **Mer rättvis och nyanserad betygssättning:** Den tiogradiga skalan ger en mer exakt bild av elevens kunskaper och synliggör även svaga prestationer.
- **Ökad motivation hos elever:** En mindre tydlig gräns för godkänt kan inspirera fler elever att fortsätta kämpa, även om de ligger under tidigare nivå för godkänt.
- **Likvärdig bedömning genom nationella slutprov:** Digitala, centralt rättade prov säkerställer att alla elever bedöms på samma sätt, oberoende av skola.
- **Motverkar betygsinflation:** Kalibrering av betyg i relation till nationella provresultat gör det svårare för skolor att sätta omotiverat höga betyg.
- **Stärkt lärarroll genom helhetsbedömning:** Läraren uppmuntras att se hela elevens prestation och inte bara följa en checklista.
- **Ökad rättssäkerhet genom bedömningssamråd:** Samarbete mellan lärare vid betygssättning minskar risken för fel och främjar professionellt lärande.

Örebro kommun ser ett antal utmaningar med utredningens förslag:

- **Otydlig godkändgräns och ökad stress:** Den nya betygsskalan kan skapa förvirring kring vad som är godkänt och öka pressen på elever att prestera exakt rätt.
- **Tolkningstvister:** Skillnader i hur elever och lärare uppfattar betygsstegen kan leda till oenighet och osäkerhet.
- **Stress vid nationella prov:** Proven kan leda till att undervisningen

fokuseras för mycket på provinnehåll och därmed bidra till ökad prestationsångest för elever.

- **Tekniska och praktiska problem:** Digitala prov kan drabbas av tekniska störningar, särskilt på skolor med bristande IT-resurser.
- **Minskat lärarinflytande och ökad provfokusering:** Kalibrering och fokus på provresultat kan upplevas som att lärarens professionella omdöme åsidosätts.
- **Resurskrävande samarbete:** Bedömningssamråd kräver tid och engagemang, och riskerar att skapa oenighet mellan lärare vid olika tolkningar.

Örebro kommun avstyrker

- Tidsplanen är inte rimlig för implementering av betygsskala, kalibrering, att nationella prov påverkar meritvärde, bedömningssamråd och nytt antagningsförfarande till gymnasiet. För att lyckas med implementering behövs tid och material för kompetensutveckling för lärare, rektorer och förvaltning för att känna trygghet i ett komplicerat betygssystem. Till detta kommer implementering av 10-årig grundskola, ny läroplan med mera. Risken är att kvaliteten i undervisningen påverkas negativt när flera reformer ska genomföras samtidigt.
- Rektor behöver ansöka till Skolverket för elev som anses ha skäl att beviljas undantag från nationella prov och få kommer anses ha skäl till det. Örebro kommun anser att förslaget skapar en oro för elever med psykisk ohälsa där kraven på att delta kan ge onödigt stort lidande.
- Utredningen tar inte i tillräckligt stor utsträckning hänsyn till de elever som har svårt att prestera under press och visa sina kunskaper under ett provtillfälle.
- Utredningen lyfter fram att kommunerna får minskade statliga anslag när rättning av nationella prov sker centralt. Trots detta saknar utredningen en analys av de ekonomiska konsekvenserna för implementering och genomförande i kommunerna. Kostnader uppkommer i hela processen från sambedömningsråd till antagning till gymnasieskola. De anslag som kommunerna idag får för rättning av nationella prov kommer fortsätta att behövas för att kunna planera, genomföra och följa upp proven rättssäkert och likvärdigt.

Örebro kommuns medskick till utredningens fortsatta arbete

Det är av stor betydelse att det finns riktlinjer och tydlig information hur lärare ska hantera skillnader mellan egna betyg och provresultaten.

Det är av vikt att god teknisk och organisatorisk support finns för att de digitala proven ska kunna genomföras.

Det krävs ett aktivt arbete med att minska elevstress genom att betona att betygen även fortsättningsvis bygger på bred kunskap och prestation över tid, trots den ökade betydelsen av slutproven.

John Johansson (S)
Kommunstyrelsens ordförande
Örebro kommun